

Inspektionsrapport
från Skolverket
2006:130

Utbildningsinspektion i
den fristående grund- och
gymnasieskolan Solvikskolan i
Södertälje kommun

Beslut
Skolrapport

Skolverket

Genomförd utbildningsinspektion i den fristående grund- och gymnasieskolan Solvikskolan i Södertälje

Bakgrund

Skolverket har genomfört inspektion i den fristående grund- och gymnasieskolan Solvikskolan i Södertälje kommun. Besök gjordes i skolan den 12 och 13 april samt den 31 augusti 2005.

Vid utbildningsinspektion tar Skolverket ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen samt om huvudmannen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Inspektionen av fristående skolor skall förutom att granska utbildningens kvalitet klargöra om huvudmannens verksamhet uppfyller kraven för att även fortsättningsvis vara godkänd som fristående skola och vara berättigad till bidrag från elevernas hemkommuner.

Utbildningsinspektionen behandlar tre områden, verksamhetens resultat, genomförande och förutsättningar. Inspektionen syftar dock inte till att skapa en heltäckande bild av all skolverksamhet vid den aktuella tidpunkten utan prioriterar särskilt starka sidor eller påtagliga svagheter i verksamheterna. Övergripande information och exempel på kriterier för bedömningen av respektive granskningsområde finns publicerade på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se).

Skolverkets bedömning och beslut med anledning av inspektionen

Av bilagd rapport framgår hur inspektionen genomförts samt de bedömningar som gjorts av inspektörerna.

Detta beslut redovisar dels områden där det finns sådana brister i verksamheten att dessa snarast måste åtgärdas, dels områden som behöver förbättras i ett fortsatt kvalitetsarbete.

Uppföljning

Senast inom tre månader från beslutsdagen, dvs. den 15 februari 2007 skall Stödföreningen för Solvikskolan redovisa till Skolverket, Avdelningen för utbildningsinspektion, Enheten i Stockholm vilka åtgärder som vidtagits mot de brister som påtalats i verksamheten. Skolverket avser även att vid kommande inspektions-tillfälle följa upp effekterna av inspektionen.

Skolverkets beslut med anledning av inspektionen

Skolverket bedömer att verksamheten i Solvikskolan inte erbjuder en utbildning som till art och nivå motsvarar den som ges inom det offentliga skolväsendet.

Följande områden inom skolans namn verksamhet visar sådana brister att de snarast måste åtgärdas.

Kritikområden

Kunskaper, utveckling och lärande

- De nationella kursproven i matematik och engelska genomförs inte i gymnasieskolan (2 kap. 8 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 5 § gymnasieförordningen).

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Utvecklingssamtal genomförs inte i alla klasser i den fristående grundskolan (1 a kap. 7 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Betyg sätts inte i enlighet med godkännandet för grundskoledelen (1 a kap. 7 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 3-9 §§ grundskoleförordningen).
- Betygssättningen i gymnasieskolan uppfyller inte författningarnas krav (2 kap. 9 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 9-10 §§ gymnasieförordningen).

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Kvalitetsredovisningen saknar bedömning av och åtgärder för förbättrad måluppfyllelse (5 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Tillgång till utbildning och omsorg

- Utbudet av egna (lokala) kurser inom gymnasiedelen måste ses över i förhållande till de nationella kursplanerna (9 kap. 2 § skollagen jämfört med 2 kap. 14 § gymnasieförordningen).

Resurser

- Bristande tillgång till datorer, litteratur och lokaler ger inte tillräckliga förutsättningar för en tidsenlig undervisning (9 kap. 2 och 7 §§ respektive 8 och 10 §§ skollagen).
- Skolans lärare har inte en sådan utbildning eller dokumenterad erfarenhet att de kan anses besitta tillräcklig kompetens för att bedriva en undervisning som till art och nivå motsvarar den som ges inom det offentliga skolväsendet (9 kap. 2 och 8 §§ skollagen).

Förbättringsområden

Skolverket bedömer att följande områden är i behov av förbättringsinsatser.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Uppföljningen och utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling liksom skolans resultat i stort behöver utvecklas.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Programmet mot kränkande behandling bör utvecklas, så att det tydliggörs vilka åtgärder som vidtas om kränkande behandling inträffar, bland annat avseende kränkningar mellan vuxen och elev. I detta arbete bör även lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever uppmärksammas.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Projektarbetet i gymnasiedelen behöver utvecklas.
- Det pedagogiska arbetet behöver utvecklas i förhållande till den kunskapssyn och syn på barns utveckling och lärande som uttrycks i läroplanen för det offentliga skolväsendet (Lpo 94).
- Informationen till elever och föräldrar om vilka mål det är som styr undervisningen behöver förbättras inom både grund- och gymnasiedelen.
- Åtgärder behöver vidtas för att garantera en likvärdig och rättvis betygssättning inom såväl grund- som gymnasiedelen.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Solvikskolans styrning och ledning behöver utvecklas, bland annat avseende kollegiets samlade kunskap om de bestämmelser som styr verksamheten, men även i relation till övriga utvecklingsbehov som påpekas i denna rapport.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Åtgärder behöver vidtas så att det säkerställs att eleverna i grundskoledelen ges den undervisning de har rätt till i hem- och konsumentkunskap.
- Inom gymnasiedelen behöver förutsättningarna för undervisning i naturorienterade ämnen förbättras.

På Skolverkets vägnar

Marie-Hélène Ahnborg
Avdelningschef

Andreas Bergh
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Claes-Göran Aggebo deltagit.

Bilaga
Rapport

Kopia till
Södertälje kommun
Övriga enligt fastställd sändlista.

Utbildningsinspektion i Solvikskolan

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatserna.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån de nationella författningarna. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Solvikskolan

Skolverket sände den 21 december 2004 skriftlig information till skolans huvudman om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Solvikskolan har bestått av undervisningsråden Andreas Bergh och Gunnel Eriksson. Besök i Solvikskolan genomfördes den 12 och 13 april 2005. Ett kompletterande besök genomfördes den 31 augusti 2005.

Skolverket följer upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Rapportens underlag består av dels dokument från huvudmannen och Solvikskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem, på rapporter från Skolverkets tillsyn och på andra uppgifter som skolan lämnat till Skolverket eller finns publicerade på Internet etc.

I Solvikskolan genomfördes intervjuer med elever, föräldrar, lärare samt av kollegiet utsedda skolledningsrepresentanter. Lektioner i såväl grundskolan som gymnasieskolan besöktes. Intervjuer genomfördes också med elevvårdspersonal samt en person som gentemot kollegiet har en handledande roll och mot elever och föräldrar en kurativ roll.

Södertälje kommun har utnyttjat sin insyns rätt i den fristående grundskolan. År 2001 deltog Solvikskolan i en av kommunen genomförd uppföljning av elever i behov av stöd. Därtill har ett flertal kontakter, från båda Solvikskolans och Södertälje kommuns sida, tagits vid olika tillfällen. Utbildningsnämnden har besökt Solvikskolan och även genomfört ett av sina sammanträden där under år 2004.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Solvikskolan	Antal elever (år 2004)
Grundskola	98
Gymnasieskola	11

Utbildningen vid Solvikskolan omfattar grundskolans årskurs 1-9 samt gymnasieskola med ett specialutformat program. Huvudmannen, Stödföreningen för Solvikskolan, är en ideell förening med organisationsnummer 8156000-5145. Enligt stadgarna verkar föreningen "för en skapande waldorfpedagogik". Vidare framgår att "Solvikskolan är en fri allmän skola, som arbetar enligt den antroposofiska andevetenskapens pedagogiska uppslag. Lek och konstnärligt övande utgör grunden för det pedagogiska livet i skolan".

Verksamheten bedrivs enligt en antroposofisk människosyn. Solvikskolan tillhör inte Waldorfskolefederationen.

Skolverket har medgivit att Solvikskolan får anordna provning och utfärda betyg enligt de bestämmelser som gäller för grundskolor inom det offentliga skolväsendet.

I samband med inspektionsbesöket framkom att det hos Solvikskolans personal finns en osäkerhet kring vad det är som styr skolans verksamhet. De lärare som av kollegiet var utsedda att representera skolan som skolledning uppgav i intervjuerna att man inte använder den läroplan som tagits fram inom Waldorfskolefederationen och att inte heller de nationella styrdokumentet är något som skolan utgår från i sitt arbete. Istället betraktas de olika lärarnas läsårsrapporter som Solvikskolans kursplaner (se vidare kapitel 4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete). I samband med att denna rapport kommunicerades till Solvikskolan innan Skolverket fattade beslut i ärendet meddelade dock skolan:

”Det rådde en viss förvirring vid inspektionstillfällena angående styrdokumentet. Vi har samtalat mycket om detta och kommit fram till att vi arbetar efter Lpo 94 som läroplan och vill som kursplan vidareutveckla och förnya vår egen kursplan från 1982 så att den uppfyller kraven. Detta arbete kommer att redovisas i skolans kvalitetsredovisning.”

I en senare kommentar från Solvikskolan framhålls att personalens tveksamhet kan bero på arten av frågor som ställdes i samband med inspektionsbesöket och att man i grunden inte är tveksam till vilka mål skolan har eller vad som styr skolan. Från skolans sida framhålls därvid att waldorfpedagogiken som sådan är en holistisk och processinriktad pedagogik och att skolan verkar för en skapande waldorfpedagogik.

Enligt regeringens beslut den 15 juni 1995 förklarades gymnasieutbildningen med ett specialutformat program vid Solvikskolan berättigad till offentligt stöd. Utbildningen hänförs i bidragshänseende till Samhällsvetenskapsprogrammet. I ett senare beslut, den 10 februari 1999, ersattes detta beslut av ett nytt då Skolverket förklarade gymnasieutbildningen vid Solvikskolan berättigad till bidrag för Specialutformat program motsvarande Estetiska programmet. Enligt underlaget till det senare beslutet framgår att huvudmannen kommer att följa Lpf 94 med en anpassning till den egna inriktningen. Undervisningen i kärnämnen ska utgå från de nationella kursplanerna. Vidare framgår att den pedagogiska ledningen består av ansvarskollegium samt facklärarkollegium. Det förra har enligt underlaget till beslut utsett en person att verka som gymnasiet pedagogiske ledare och dessutom chef för lärare och annan personal.

Den naturliga mötesplatsen för personalen är kollegiet. Inom detta finns en muntlig fördelning av ansvar och rektor kan utses vid behov. I enlighet med vad som framgår av Solvikskolans ansökan om bidrag handhas gymnasiespecifika frågor inom det så kallade ansvarskollegiet. Det finns också en person som är gymnasieansvarig, vilket innebär ett övergripande ansvar för gymnasiespecifika frågor samt att introducera ny personal. Ansvaret innebär däremot inte att vara chef för lärare och annan personal.

Flertalet elever kommer från Järna och dess omnejd men enstaka elever kommer från annan ort och bor inackorderade under skolveckorna. Grundskoleklasserna är indelade i årskurserna 1, 2-3, 4-5, 6, 7 och 8-9. Solvikskolans egen benämning av gruppindelningarna är inom grundskolan klass och inom gymnasieskolan årskurs. I den fortsatta beskrivningen används begreppet årskurs.

Under de ca 20 år som skolan funnits har lokalerna successivt byggts. En av de intervjuade elevgrupperna menade att utomstående emellanåt säger att skolans område ser ut som hörande hemma i "Sagan om ringen". Denna uppfattning kan möjligen få sin förklaring av husens mjuka former och färger samt att bland annat material som lera har använts vid byggnationen.

Skolverket har tidigare genomfört tillsyn vid Solvikskolan. I beslut den 19 september 1994 konstaterade Skolverket att Solvikskolan inte uppfyllde kravet på att "ge kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar". Skolverket bedömde att Solvikskolans lärare inte hade sådan adekvat utbildning eller dokumenterad erfarenhet som gjorde att de kunde anses besitta tillräcklig kompetens för den undervisning som bedrevs i årskurserna 1-9. Skolan gavs därmed möjlighet att vidta de åtgärder som krävdes för att lärarna på skolan skall ha den kompetens som erfordras för undervisning i årskurserna 1-9. I den redovisning som därefter inkom bedömde Skolverket åtgärderna som tillräckliga. Vid nästa tillsyn konstaterade Skolverket den 2 juli 1998 att den genomförda tillsynsutredningen inte gav tillräcklig grund för en bedömning av dels skolans ekonomiska stabilitet, dels skolans resultat vad gäller elevernas kunskaper och färdigheter. Utifrån den till Skolverket senare inkomna redovisningen bedömde Skolverket den 20 april 1999 att Solvikskolan sammantaget alltså uppfyllde kraven för godkännande med rätt till bidrag. Skolverket påpekade dock vissa förhållanden som skolan snarast behövde åtgärda och förklarade därvid att Skolverket vid nästa tillsyn avsåg att ägna speciell uppmärksamhet åt elevernas kunskaper och färdigheter och skolans sätt att följa elevernas kunskapsutveckling.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Samtliga intervjuade lyfter fram att Solvikskolan erbjuder en lugn miljö där kränkningar, om de överhuvudtaget förekommer, snabbt hanteras. Enligt elever, föräldrar och personal är det dock sällsynt att mobbning eller annan kränkande behandling sker då frågor om respekt hela tiden diskuteras och också i praktiken efterlevs. Om något ändå skulle hända skulle de intervjuade eleverna i första hand vända sig till sin lärare och i andra hand till någon annan vuxen i kollegiet.

Dessa konstateranden, från de intervjuade, säger något om hur väl skolan lyckats att uppnå ett gott resultat när det gäller arbetet med värdegrundsfrågor. Däremot konstaterar inspektörerna att egna beskrivningar och uppföljningar där man systematiskt tar reda på hur väl skolan lyckats med sitt arbete kring demokrati och värdegrund saknas.

Uppföljning och utvärdering inom detta område skulle kunna ge skolan kunskaper om hur väl man lyckas med att främja vårt samhälles gemensamma värderingar.

De obligatoriska nationella ämnesproven genomförs i årskurs 9 men inte de frivilliga i årskurs 5. Enligt skolans betygssammanställning för årskurs 9 uppnådde 13 av de 15 eleverna som slutade årskurs 9 våren 2004 målen i matematik, svenska och engelska. De flesta eleverna fick betyget G medan färre fick betygen VG eller MVG. Någon analys av relationen mellan resultaten från de nationella proven och betygsresultaten har inte gjorts. Att en sådan analys görs av skolan är viktigt utifrån kraven på en likvärdig och rättvis betygssättning. Frågor skulle exempelvis kunna ställas om huruvida betygssättningen har skett utifrån en allsidig bedömning av elevens kunskapsutveckling eller om betygen enbart har satts utifrån provresultaten. En analys skulle också kunna väcka andra frågor kring betygssättningen. Exempelvis framgår det av betygssammanställningen att betydligt fler flickor än pojkar fick MVG.

Av betygssammanställningen för årskurs 9 från våren 2004 framgår vidare att något betyg inte satts i ämnena geografi och teknik. Orsaken till detta, enligt personalintervjuerna, är att dessa ämnen ingick i ett ämnesövergripande arbetsätt och att bedömningen räknades in i blockbetyget för naturorienterande ämnen. Inspektörerna konstaterar att detta är felaktigt då varken geografi eller teknik är naturorienterande ämnen. Geografi är ett samhällsorienterande ämne och teknik är ett helt eget ämne med en egen kursplan, även om det senare enligt grundskolans timplan räknas till den naturvetenskapliga ämnesgruppen. Dessutom innebär detta att blockbetyget för naturorienterande ämnen har räknats samman på felaktiga grunder. Misstaget upptäcktes delvis senare av personalen själva varpå betyget för geografiämnet i efterhand redovisades till Skolverket. För teknikämnet har någon sådan åtgärd inte gjorts. Inspektörerna bedömer att detta misstag, med hänsyn till elevernas rättssäkerhet, är allvarligt.

Av statistiken framgår vidare att 100 procent fick betyget G i religion medan ingen uppnådde de båda högre betygsstegen. Förutom teknikämnet, där alltså ingen elev enligt statistiken nådde målen, är musik det enda ämne där inte samtliga elever nådde målen. Att 14,3 procent inte nådde målen i just detta ämne som är en så stor del av skolans verksamhet behöver enligt inspektörerna analyseras särskilt.

Enligt slutbetygen från årskurs 3 i gymnasieskolan har samtliga fyra elever mellan 2 700 och 2 900 poäng, det vill säga mer än de 2 500 som avser ett fullständigt program (se vidare kapitel 5. Tillgång till utbildning och omsorg). Våren 2005 genomfördes nationellt prov i svenska. De nationella proven i matematik och engelska genomförs inte.

Enligt den intervjuade personalen sker uppföljning av elevernas utveckling främst genom observationer i det fortlöpande arbetet. Det framhålls också som en fördel att samma lärare följer klassen genom hela grundskoletiden men även att det i övrigt finns en god personkännedom där helheten "vävs ihop" genom samtal i kollegiet. En av de intervjuade personalgrupperna framhåller att de är medvetna om att uppföljning av elevernas kunskapsutveckling inte är en av skolans starkare sidor samt att denna inte behandlas på ett systematiskt sätt och inte heller tillräckligt kommuniceras till eleverna.

När det mer generellt gäller Solvikskolans styrkor och svagheter menar personalen att de elever som går på skolan utvecklar sin muntligt kommunikativa kompetens. Däremot tycker eleverna att det kan vara besvärligt att hantera texter med ett språk som känns främmande, exempelvis de nationella proven.

Mot bakgrund av att Skolverket i sitt senaste tillsynsbeslutet påpekade brister i Solvikskolans uppföljning av elevernas kunskapsutveckling finner inspektörerna det anmärkningsvärt att denna alltjämt är mycket bristfällig. En förutsättning för att uppföljning av målen skall vara möjlig är dessutom att det inte råder någon tveksamhet om vilka målen är som skall följas upp. Inspektionen har dock visat att det vid inspektionstillfället, inom grundskoledelen, rådde en tveksamhet hos Solvikskolans personal vilka styrdokument som skolans undervisning utgår från. Den intervjuade personalen menar att elevernas kunskapsutveckling ändå i praktiken relateras till de nationella målen, dels i och med att de nationella proven genomförs i årskurs 9 och i gymnasieskolan, dels i och med att lärarna ser vad som tas upp i olika läroböcker. Inspektörerna vill i detta sammanhang påpeka dels att uppföljningen måste omfatta alla ämnen och inte kan begränsas till dem i vilka nationella prov genomförs och dels att även mål om värdegrund och demokrati behöver följas upp. Mot ovan beskrivna bakgrund bedömer inspektörerna att uppföljningen såväl på individ- som på skolnivå, har allvarliga brister och därför behöver utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns stora brister i resultatuppföljningen på Solvikskolan. Bristerna när det gäller betygssättning är så allvarliga att elevernas rättsäkerhet inte kan anses säkerställd. Nationella proven i gymnasieskolan genomförs inte i enlighet med kraven.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Klassråd, elevråd eller något motsvarande forum för att diskutera gemensamma frågor förekommer inte, varken inom grundskolan eller gymnasieskolan. De intervjuade eleverna tycker ändå att de kan framföra synpunkter till lärarna när de har behov av detta.

Några ordningsregler eller motsvarande finns inte på skolan eftersom detta anses intimt förbundet med reglerade åtgärder, vilket i sin tur uppfattas som ett "straff uppifrån". Istället behandlas olika aktuella frågor, även sådana av ordningskaraktär, under den sångtimme som genomförs varje vecka där både grundskole- och gymnasieelever deltar. Av den inlämnade dokumentationen framgår emellertid att vissa ordningsregler ändå finns. I en överenskommelse mellan hem och skola, inför en utlandsresa, framgår att elev som brukade droger omgående skulle skickas hem.

Även om eleverna i stort är positiva till sin utbildning framkommer dock av intervjuerna att det finns områden som de skulle vilja utveckla och förändra. Exempelvis skulle de yngre grundskoleeleverna vilja läsa mer och även börja med engelska tidigare.

En fråga som gymnasieeleverna tagit upp handlar om att få en större kontinuitet i undervisningen då det finns elever som upplever att de första två åren i gymnasieskolan har varit alltför lugna men att en betydande tempoökning skett under det tredje året.

En möjlig förklaring till detta kan vara att undervisningen läggs upp så att gymnasieeleverna avslutar vissa kurser först efter tre terminer, vilket innebär att övriga kurser måste slutföras på resterande tre terminer.

Utifrån en vilja att påverka olika frågor tog några gymnasieelever, i början av vårterminen 2005, initiativ till att starta ett elevråd, i första hand för gymnasieskolan. I augusti 2005 hade dock denna verksamhet ännu inte startat. Intervjuade lärare som undervisar de äldre eleverna uppger att de försöker uppmuntra eleverna att starta ett elevråd när olika praktiska frågor kommer upp till diskussion men att det förutsätter att eleverna själva har drivkraft och uthållighet att göra detta.

Inspektörerna bedömer att Solvikskolan mer aktivt behöver fånga upp elevernas intressen. Samtidigt som det är positivt att eleverna uppmuntras att ta egna initiativ i olika frågor, exempelvis att inrätta ett elevråd, vill inspektörerna framhålla att även de vuxna har ett ansvar för att initiera, ge förutsättningar för och kontinuerligt driva vissa frågor. Att eleverna ges möjlighet till och successivt tränas i att ha inflytande över sin utbildning och ta ansvar för denna är en grundpelare i den svenska skolan.

Skolans arbete mot kränkande behandling är, enligt intervjuerna, en naturlig del av skolans verksamhet. Projekt Charlie, som används och betraktas som en viktig förebyggande och elevvårdande verksamhet, genomförs i alla grundskoleklasser från och med årskurs 4 och så länge det känns meningsfullt. Av skolans kvalitetsredovisning framgår att "barn och ungdomar får pedagogisk hjälp att slippa använda droger genom Projekt Charlie". Som ett komplement till Projekt Charlie arbetar Solvikskolan också med "Justa kompisar" (en vidareutveckling av projekt Charlie). Ytterligare ett projekt, det så kallade Kommunikationsprojektet, leds av en extern person som handleder personalen och har en kurativ roll mot elever och föräldrar. Projektet innebär att man lär "social skoling; kommunikation, relation och kontakt". Av den dokumentation inspektörerna tagit del av framgår vidare att "arbetet pågår i kollegiet, med barn, föräldrar, lärare enskilt, och i klasserna omkring barn med annorlunda beteenden". Projektet uppges vara drog-, vålds- och kriminalitetsförebyggande. Orsaken till betoningen på bland annat missbruk är att skolan under åren har mött en del elever som levt i missbrukarfamiljer men också att många i personalen har en särskild kompetens inom detta område.

Av handlingsprogrammet mot kränkande behandling framgår att mobbning är en av flera former av kränkande behandling. Skolan strävar efter att åstadkomma ett klimat där alla kan känna sig trygga och förstådda. I programmet beskrivs såväl det förebyggande arbetet som åtgärder om något ändå skulle inträffa. Inspektörerna bedömer dock att åtgärderna kan förtydligas, bland annat avseende kränkningar mellan vuxen och elev. Inspektörerna vill även uppmärksamma Solvikskolan på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Skolan är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Solvikskolans arbete för att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande kan utvecklas. I utvecklingsarbetet av likabehandlingsplanen bör de synpunkter som framförts avseende programmet mot kränkande behandling beaktas.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetssätt

Av de inlämnade schemana framgår att en "normaldag" för årskurs 1 innehåller moment som består av promenad, lek och övning, vällingdrickande, saga och sång. Övning kan bland annat innebära koordinations-, rytm- och sångövningar. Undervisningen i årskurs 4-5 består av promenad och en efterföljande så kallad morgonperiod (exempelvis huvudräkning och tillverkning av "kasperdockor"). Resten av förmiddagen ägnas åt antingen fortsatt övning, projekt Charlie eller en gång varje vecka sångtimme. Efter lunch följer mera övning, målning och dans. Först i årskurs 6 införs matematik, svenska, engelska och tyska på schemat (men då endast en timme vardera per vecka). I årskurs 8 och 9 börjar dagen med rörelse- och koordinationsövningar och följs därefter av mer ämnesinriktade studier. Solvikskolans personal framhåller att den indelning som här redovisats, utifrån schemana, är grovt schematisk och missvisande. Personalen uppger att bland annat matematik, svenska och engelska undervisas redan från och med årskurs 1. Inspektörerna framhåller vikten av att skolan bedriver sin verksamhet så att det är möjligt för eleverna att uppnå de nationella kursplanemålen för årskurs 5 då utbildningen inom en fristående skola till art och nivå skall motsvara den som ges inom det offentliga skolväsendet (se vidare kap. 5 Tillgång till utbildning och omsorg).

Av schemat för gymnasieskolan framgår att varje dag inleds med "period" två timmar. För övrigt består dagen av antingen fysisk aktivitet, engelska, svenska, spanska, japanska, frihetskunskap, samhällskunskap, matematik, sång, historia eller konst. Dessa delar kan dock även läsas komprimerat under förmiddagens perioder. Andra exempel på inslag under perioderna kan också vara att externa föreläsare kommer till skolan. Perioderna dokumenteras via periodhäften, prov, muntliga redovisningar eller bilder. Eleverna tycker att de har möjlighet att påverka hur de vill forma sitt arbete. Vissa aktiviteter genomförs årskursspecifikt men även gemensamt i och med att olika inslag följer en treårscykel. Eleverna upplever också att de har möjlighet att påverka innehållet i utbildningen.

Projektarbetet betraktas av lärarna som ett bra tillfälle för att eleverna skall göra egna val och träna sitt ansvarstagande. Projekten redovisas både muntligt och skriftligt. Då dessa huvudsakligen beskrivs som en pedagogisk metod bedömer inspektörerna att dessa behöver utvecklas i förhållande till författningarnas krav (se även kap. 5 Tillgång till utbildning och omsorg). Författningarnas krav innebär att varje gymnasieprogram, utöver de olika kurserna, innehåller ett projektarbete motsvarande 100 p. Detta skall utföras självständigt inom ett kunskapsområde som ligger inom programmets ram. Projektarbetet skall således utveckla elevernas förmåga att ta ansvar för hela processen från idé till färdig produkt.

Personalens strävan är att stimulera olika sinnen så mycket som möjligt genom att använda lek och konst som utgångspunkter i undervisningen. I klassrummen används rummets begränsningar och bänkar som redskap. Beroende på elevernas ålder görs olika variationer. Vid genomförandet av lekar uppstår, enligt personalen, bland annat olika konflikter kring förhållningssätt och relationer. Det är bland annat genom att observera sådana situationer som personalen ser resultat av verksamheten. Enligt intervjuerna uppstår ett "driv" hos eleverna av att självmant utvecklas och utmanas när inte traditionellt intellektuella skolaktiviteter påbörjas för tidigt. En grundtanke är att det själsliga och kroppsliga skall ge en grund för det kognitiva. Personalen menar att ett för tidigt arbete med det kognitiva riskerar att göra våld på barnets utveckling. Inspektörerna bedömer att det finns en risk att Solvikskolans pedagogiska inriktning inte tillräckligt stimulerar elevernas allsidiga utveckling om den kognitiva, själsliga och kroppsliga utvecklingen inte betraktas som delar av samma helhet. Ett angeläget utvecklingsområde är därför att utveckla skolans pedagogiska inriktning i relation till den kunskapssyn och syn på barns utveckling och lärande som uttrycks i läroplanen för det offentliga skolväsendet.

I de samtal som inspektörerna förde med eleverna framkom att de i huvudsak är nöjda med undervisningen men även att de hade konstruktiva förslag om förändring. De relaterade Solvikskolan till andra skolors verksamhet där de senare beskrivs i termer av "riktig skola". Exempelvis läser eleverna inte så mycket litteratur i Solvikskolan, något de gärna skulle göra mer. Lärarna, som vill bygga verksamheten på elevernas egna initiativ, menar att denna vilja i sig visar att motivationen hålls intakt. Lärarna menar vidare att de alltid har fått tag i den litteratur som eleverna har behövt få tillgång till. Inspektörerna bedömer att den begränsade tillgången till såväl skönlitteratur som facklitteratur kan försvåra en varierad undervisning men också att det finns en risk att kravet på allsidighet och saklighet riskerar att åsidosättas om tillgången till litteratur är alltför begränsad (se även kapitel 6 Resurser).

Information om mål och måluppfyllelse

Enligt intervjuerna känner eleverna i årskurs 9 inte till vilka mål som gäller för de olika ämnena och inte heller vilka kraven är för de olika betygsstegen. I den intervju som genomförts med lärargruppen som undervisar i grundskolan bekräftas att eleverna inte informeras om målen i de nationella kursplanerna och betygskriterier. Lärarna relaterar inte heller till dessa vid sin egen planering. Däremot menar lärarna att de nationella proven för årskurs 9 påverkar hur undervisningen läggs upp och genomförs. När Solvikskolans personal fick ta del av denna rapport för sakgranskning framhåller dock personalen, i motsats till vad som sades i ovan refererade intervju, att eleverna blir informerade om målen och vilka krav som gäller för olika betygssteg. Den oklarhet som härvid uppstått menar Solvikskolans personal består i att de har ett annorlunda tillvägagångssätt. Följande förklaring ges:

"I sitt arbete relaterar lärarna hela tiden till målen. Barnets individuella utveckling och mognad står alltid i ett labilt, levande och ömsesidigt förhållande till kursplan och mål. I en god undervisningssituation är vår erfarenhet att barnen uppfyller målen.

Vi ser en fara i att vi som vuxna kan skada barnen genom att tvinga dem till anpassning när vi framställer målen som det styrande. Lärarens framläggande av undervisningsstoffet innehåller i sig mål och styrning. Den fruktbara undervisningssituationen innebär att eleven lär sig det läraren lägger fram och det beror på den tillitsfulla atmosfär som läraren har skapat med barnen i klassrummet och inte på att barnen vet vilka mål de har att uppnå. I de högre klasserna kan eleverna bli begeistrade för en framställning av målen. Däremot kan denna framställning bli till ett ok om den innehåller ett måste. Barnen blir då hänvisade till att antingen lydigt anpassa sig eller så försöker de trotsa, vilket i sin tur är en form av anpassning även det.”

Den information som givits i personalintervjun och det som enligt citatet senare kompletterats med skiljer sig delvis åt men är också komplementär. Mot den bakgrund som inledningsvis givits i denna rapport, att personalen själva inte är säkra på vilka styrdokument det är som styr verksamheten, bedömer inspektörerna att verksamheten behöver utvecklas, dels så att undervisningen tydligare kopplas till målen för denna, dels så att eleverna informeras om dessa som en förutsättning för inflytande och ansvarstagande. Även om det kan vara positivt att undervisningen uppläggning påverkas av de nationella proven vill inspektörerna framhålla att detta i sig inte är tillräckligt, bland annat eftersom dessa endast omfattar tre ämnen.

Den intervjuade lärargruppen som undervisar i gymnasieskolan uppger att de i undervisningen strävar efter att ta sin utgångspunkt i elevernas frågor men att deras egna ramar utgår från de nationella kursplanerna och betygskriterierna. Ingen av lärarna presenterar dock dessa för eleverna men en del tar fram dem i samband med att en kurs avslutas. I något ämne görs dock denna koppling tidigare medan uppfattningen i andra ämnen är att elevernas ointresse eller en hämmande verkan på kreativiteten gör att man aktivt valt bort att presentera dessa. De intervjuade gymnasieeleverna tycker att de har möjlighet att påverka utbildningens uppläggning inom ramen för olika arbetsområden men bekräftar att de vanligtvis inte informeras om målen i de nationella kursplanerna och betygskriterierna, annat än möjligtvis inför de nationella proven. Det har dock förekommit att enstaka lärare givit en mer generell information om mål och betygskriterier. Eftersom en del av de lärare som är tim- och periodanställda (se kapitel 6. Resurser) i gymnasiedelen inte är vana att arbeta med och efter kursplanerna menar den gymnasieansvarige läraren att det är viktigt att övriga personer i kollegiet stöttar dessa personer så att undervisningen relateras till styrdokumenten. Inspektörerna konstaterar att det också i gymnasieskolan finns brister när det gäller att koppla undervisningen till målen för utbildningen. Medvetenheten om vikten av att göra detta förefaller dock vara större inom Solvikskolans gymnasiedel än i grundskoledelen. Sammantaget bedömer dock inspektörerna att detta måste utvecklas även inom gymnasiedelen.

Av intervjuerna har det framgått att den goda kontakten med lärarna, både inom grund- och gymnasieskolan, uppskattas av elever och föräldrar. Föräldramöten förekommer, mer frekvent när eleverna är yngre och mer sällan när eleverna blir äldre. Eleverna deltar inte på dessa. Föräldrarna menar att föräldramöten ibland får formen av ”föräldraskola” och kännetecknas av en öppenhet. Syftet är också att sätta in föräldrarna i skolans pedagogiska förhållningssätt.

Vidare diskuteras frågor om undervisningen och elevernas utveckling. Emellanåt diskuteras specifika barn om någon förälder önskar det vilket föräldrarna beskriver som respektfullt och positivt. Om föräldrarna skulle ha synpunkter på en lärare skulle de i första hand gå till denne och därefter till kollegiet. Vid behov förekommer också samtal med elev, föräldrar och lärare när en elev behöver extra insatser. Däremot har inte alla föräldrar och elever i grundskoledelen deltagit i utvecklingssamtal då dessa hanteras som ett erbjudande för dem som önskar. Enligt personalen finns det dock en klass som läsåret 2004/05 genomfört utvecklingssamtal enligt författningarnas krav. En orsak till att utvecklingssamtal vanligtvis inte genomförs i grundskoledelen är, enligt den intervjuade personalen, att föräldrarna inte efterfrågar detta och att man ändå via föräldramöten etc. har god kontakt.

I gymnasiedelen är det mer vanligt att utvecklingssamtal genomförs. Föräldrarna till de elever som är under 18 år informeras om att samtalen sker och att de är välkomna att delta, förutsatt att elev och föräldrar är överens om detta.

Inspektörerna bedömer att Solvikskolan sätt att organisera och genomföra utvecklingssamtal i grundskoledelen inte motsvarar författningarnas krav. Även skolans gymnasiedel bör utveckla sin information till elever och i berörda fall föräldrar om elevens utveckling i förhållande till målen för utbildningen.

Inspektörerna konstaterar att de uppgifter som framförts i samband med inspektionen delvis ger olika svar på vilka mål det är som styr verksamheten. Utifrån dokumentstudier och intervjuer bedömer inspektörerna sammantaget att det inom Solvikskolans grundskoledel inte finns någon klar och gemensam uppfattning om vad det är som styr verksamheten. Denna brist gäller inte gymnasiedelen då det för denna framgår av inspektionen att det är den nationella läroplanen Lpf 94 som är styrande för verksamheten.

Bedömning och betygssättning

Utöver det arbete som görs inom kollegiet finns inget externt samarbete gentemot andra skolor för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning. Däremot tjänstgör en del av personalen på andra skolor och menar att de i och med detta får en inblick i andra skolors arbete med betygssättning. Eleverna i årskurs 9 har inte heller, annat än de som särskilt har begärt, fått ett skriftligt betyg från tidigare terminer. Däremot har de fått ett personligt slutbrev i slutet av varje läsår. Eleverna tror att orsaken att de inte har fått betyg är att lärarna inte vill att de skall jämföra sig med varandra. Inspektörernas bedömer att eleverna i grundskolan inte ges betyg i enlighet med det medgivande som begärts och erhållits från Skolverket då eleverna enligt detta skall få betyg i enlighet med grundskoleförordningen, vilket bland annat innebär att betyg skall ges från och med hösten i årskurs 8. För de elever som efter årskurs 9 inte uppnått målen i något ämne har skriftliga omdömen givits.

Av de individuella studieplaner för gymnasiedelen som inspektörerna tagit del av framgår dels vilka betyg eleverna erhållit på slutförda kurser, dels vilket betyg det lutar åt att eleven kommer få på pågående kurser. De senare, som sätts inom parentes och benämns G, VG+ etc., kompletteras med information om hur stor andel av kursen som genomförts, exempelvis 60 procent. Denna information är betygsliknande till sin karaktär.

Av de inlämnade slutbetygen från gymnasiedelen framgår att dessa är felaktigt utformade. I ett slutbetyg finns felaktiga kursbeteckningar och poängtalet som anges för matematik B har satts till 100 p istället för 50 p. En annan felaktighet är att det saknas uppgift om rubriken för Projektarbetet. Ytterligare problem handlar om att de elever som valt utökad kurs inte fått detta faktum tydliggjort i betygsdokumentet samtidigt som de genomförda kurserna är inskrivna istället för att en del av dessa redovisas i samlat betygsdokument. Detta kan för vissa elever vara till nackdel om detta leder till ett lägre medelbetyg. Personalen menar dock att berörda elever själva får avgöra hur de vill ha det, det vill säga om de utökade kurserna skall skrivas in i betyget alternativt redovisas i ett samlat betygsdokument.

Inspektörerna bedömer att åtgärder behöver vidtas för att garantera en likvärdig och rättvis betygssättning inom såväl grund- som gymnasieskola.

Stöd

När det gäller möjligheten att få särskilt stöd så tycker de intervjuade eleverna, både på grund- och gymnasieskolan, att de får den hjälp de behöver. Föräldrarna uppskattar att elever och lärare här möts som människor snarare än i formella roller. Föräldrarna är även trygga och menar att lärarna ser varje barn och att varje barns behov fångas upp. Uppfattningen är även att eleverna utvecklar en social kompetens. Ett tiotal elever på grundskolan har åtgärdsprogram och ett fåtal på gymnasieskolan. Rutinerna för åtgärdsprogram innebär att en analys görs av elevens behov i kollegiet. Därefter skrivs en problembeskrivning tillsammans med elev och föräldrar, varefter delmål och förslag till åtgärder formuleras. Vid behov kan även skolläkare och/eller skolans handledare/socialterapeut delta. Studiehandledning på modersmål ges vid behov.

Olika personer med elevvårdande uppdrag är läkare, skolsköterska, massör, läkeerytmist och stödlärare. Dessa personer träffas dock inte kontinuerligt som team. När kollegiet påtalar behov kan den/de som berörs närvara vid kollegiemötena.

Vid inspektionsbesöket fanns ett fåtal integrerade särskoleelever på Solvikskolan. I de aktuella fallen har eleverna utretts och visat sig tillhöra särskolans personkrets. Placeringen på Solvikskolan har gjorts av Södertälje kommun som förutsatte att Solvikskolan hade tillstånd att bedriva särskola i och med att de accepterade att ta emot dessa elever. Något sådant tillstånd finns dock inte, vilket också de intervjuade personalrepresentanterna från Solvikskolan var medvetna om vid de aktuella tillfällena. Under den pågående inspektionen har dels Södertälje kommun upptäckt sitt misstag, dels har Solvikskolan själva meddelat kommunen att de inte klarar att anordna undervisning i ett av fallen. Inspektörerna konstaterar att såväl Södertälje kommun som Solvikskolan brustit i dessa fall. För Solvikskolans del bedömer inspektörerna detta som en allvarlig brist då man tagit emot dessa elever trots att man från kollegiets sida varit medveten om att tillstånd saknats. Efter att detta påtalats i samband med inspektionsbesöket har Solvikskolan meddelat att de i samråd med Södertälje kommun avser att ansöka om särskoletillstånd. Inspektörerna har också senare kunnat konstatera att en ansökan inkommit till Skolverket men att denna ej beslutats inom tidsramen för denna inspektion.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att utbildningen vid Solvikskolan inte är sådan att det kan garanteras att skolan kan ge kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen motsvarar det offentliga skolväsendet. Se vidare under rubriken ”Sammanfattande bedömning”.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Huvudmannen för Solvikskolan är, som också framgår ovan, den ideella Stödföreningen för Solvikskolan. Föreningen har en styrelse som på årsmötet överlåter den operativa driften av skolan till kollegiet. Någon rektor finns inte eftersom detta ansvar ligger på det så kallade kollegiet. Kollegiet kan dock vid behov utse skolledning, vilket också skedde inför inspektionen då två personer fick detta uppdrag. Exempel på frågor som kollegiet arbetar med är sådant som berör rektorsfunktionen, schemaläggning och fördelning av de timanställda lärarnas arbetsuppgifter.

En förutsättning för att bedriva verksamhet i en fristående skola är att ledningen för skolan har pedagogisk insikt och kunskap om de krav som ställs i skolförfattningarna. Inspektörerna bedömer att det på Solvikskolan finns stora brister när det gäller kraven på att ha pedagogisk insikt och kunskap om de krav som ställs i skolförfattningarna. Inspektionen har visat att det inom grundskolan finns en osäkerhet vilken läroplan man faktiskt arbetar efter. Vidare har det framgått av intervjuerna att det inom mycket väsentliga områden finns en stor variation mellan hur olika lärare hanterar frågor som skulle behöva samordnas för att elevers rätt till en god utbildning inte skall åsidosättas. Detta gäller exempelvis frågor som elevinflytande, information om mål och måluppfyllelse, utvecklingssamtal och betygssättning. I personalintervjuerna lyfts å ena sidan kollegiet och den samlade kompetens som finns där fram som en styrka, å andra sidan framgår att mycket lämnas till den enskilde läraren. Inspektörerna vill i detta sammanhang framhålla att det för såväl offentliga som fristående skolor finns ett mycket stort friutrymme att forma verksamheten men också en skyldighet att bedriva verksamheten inom de ramar som finns. Det senare förutsätter att huvudmannen måste informeras sig i olika frågor, ett ansvar som i Solvikskolans fall i alltför hög grad lämnas till den enskilda läraren. Att det finns brister gällande information och dokumentation är något den intervjuade personalen är medvetna om. Av den anledningen har diskussioner förts inom kollegiet om att bilda en så kallad dokumentationsgrupp.

Ett dokument som alla skolor är skyldiga att upprätta, såväl fristående som offentliga, är en kvalitetsredovisning. Denna skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte uppnåtts. Inspektörerna vill mot denna bakgrund framhålla vikten av att de mål som lyfts fram i kvalitetsredovisningen innebär en precisering vad man vill uppnå under den avsedda perioden och där måluppfyllelsen tydligt relateras till dessa mål. Med måluppfyllelsen som grund kan skolan därefter göra en analys och bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas under nästa period. En sådan kvalitetsredovisning - där mål, måluppfyllelse och åtgärder utgör delar i en kontinuerlig utvecklingsprocess - skapar, enligt inspektörerna, förutsättningar för att synliggöra skolans resultat vilket i sin tur kan leda till förbättringar.

Solvikskolans kvalitetsredovisning (februari 2005) innehåller referensangivelser till skolans idéhistoria, en beskrivning av pedagogiska grundtankar samt skolans tankar om missbruk och kränkande behandling. Däremot saknas mål för verksamheten, vilket innebär att någon bedömning av måluppfyllelsen inte kan göras. Dessa brister aktualiserar åter den övergripande frågan, kring den oklarheten som inledningsvis beskrivits i denna rapport, vad det är som styr Solvikskolans verksamhet. Den uppföljning som görs av verksamheten är dels en muntlig uppföljning av de olika klasserna vid vårterminens slut, dels skriftliga läsårsrapporter från de olika lärarna. Dessutom framhåller Solvikskolans personal att en muntlig, kontinuerlig uppföljning och utvärdering sker i och med kollegiets arbete. Lärarnas läsårsrapporter betraktas som Solvikskolans kursplaner. I ett dokument som överlämnats i samband med inspektionen har detta arbete beskrivits på följande vis:

”Begreppet kursplan är vidsträckt och bör behandlas allvarligt och varsam. Solvikskolans lärare ser som en av sina viktigaste uppgifter att tillsammans utveckla de pedagogiska idéer som vi erfar som gemensamma. Kollegierna är ett pågående arbete med ”kursplanen”. Efter varje läsår redogör läraren för det arbete som har gjorts i respektive klass. Vi försöker redogöra för ”när” och ”hur” så tydligt vi kan och genom detta arbete uppstår en mångfaldig och omfattande individuell kursplan för Solvikskolan, som bygger på erfarenhet och utfört arbete och undervisning...”.

Läsårsrapporterna för läsåret 2003/04 har för de tidigare grundskoleåren karaktären av verksamhetsberättelser där en beskrivning görs av olika aktiviteter som genomförts under det gångna året. För de senare grundskoleåren kännetecknas dessa mer av en planering av vilka moment som genomförts i olika ämnen. Någon beskrivning av mål, måluppfyllelse och åtgärder finns således inte i dessa. Inte heller i den vid inspektionen överlämnade ”Förvaltningsberättelse 2003-04” finns någon beskrivning av mål, måluppfyllelse, åtgärder eller i övrigt någon analys. Innehållet är en beskrivning av de aktiviteter som genomförts under läsåret.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns stora behov av utvecklingsinsatser av huvudmannens styrning och ledning av verksamheten, bland annat avseende kollegiets samlade kunskap om de bestämmelser som styr verksamheten. Kvalitetsredovisningen uppfyller inte författningarnas krav då denna inte innehåller någon bedömning av måluppfyllelsen eller vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Antagningsrutinerna för grundskolan innebär att skolan bjuder in intresserade elever och föräldrar till ett informationsmöte. Om fler elever skulle anmäla intresse än det finns platser tillämpas syskonförtur och därefter kölista.

Enligt personalintervjuerna finns det i Solvikskolan en allmän ambition, vid exempelvis resor till fjällen och utomlands, att eleverna själva genom egen aktivitet skall bidra till kostnaden. Däremot finns det inte någon gemensam policy där det anges vad detta närmare innebär.

Då det funnits en otydlighet i detta och även vid något tillfälle förekommit att eleverna med en större engångssumma har betalat resor framhåller inspektörerna kravet på att skolan skall vara avgiftsfri. I och med att Solvikskolan under den pågående inspektionen har meddelat att skolan helt slutat med att ta ut avgifter från föräldrarna bedömer dock inspektörerna att kraven uppfylls i detta avseende.

Av inspektionen har det framkommit att det hos elever finns en osäkerhet kring vilka ämnen som ingår i utbildningen och vad som skiljer Solvikskolan från kommunala skolor. Det har hänt att gymnasieelever har fört fram åsikter, bland annat att de inte får så mycket undervisning i naturvetenskapliga ämnen. Personalen har då sagt att eleverna får den utbildning de har rätt till. Inspektörerna vill i detta sammanhang framhålla vikten av att huvudmannen ger elever och föräldrar information om innehållet i utbildningen.

Språkvalet i grundskolan går till så att eleverna muntligt informeras om att de kan önska vilket språk de vill läsa. Med utgångspunkt från elevernas önskemål försöker lärarna ordna undervisning i det språk som eleverna önskar, dock med ett minsta krav om tre elever per grupp. Om kompetensen att undervisa i språkvalet inte finns inom kollegiet är strävan att engagera lärare utifrån för att tillgodose elevernas önskemål. De elever som inte uttrycker några önskemål läser engelska. De språk som erbjöds undervisning i vid inspektionsbesöket våren 2005 var engelska, tyska och spanska. Vissa elever deltog också i frivillig konversationsfranska i samband med lunchpausen en gång varje vecka. Modersmålsundervisning förekommer i engelska, spanska och tyska. Svenska som andraspråk anordnas.

Ämnen där utvecklingsbehov uppmärksammats i inspektionen är hem- och konsumentkunskap samt idrott och hälsa. Den intervjuade personalen uppger själva att det är tveksamt om eleverna får tillräckliga förutsättningar att nå målen i dessa ämnen då den undervisning som ges i dessa ämnen i hög grad är beroende av vilken lärare eleverna har. För idrott och hälsa fanns tidigare en timanställd lärare som slutat och ansvaret för detta ämne ligger sedan dess på varje klasslärare. Utifrån den redovisning som inspektörerna tagit del av framgår att det finns en bredd i de aktiviteter som genomförs inom ramen för idrott och hälsa. Inspektörerna framhåller dock vikten av att Solvikskolan säkerställer att samtliga elever erbjuds den undervisning de har rätt till i idrott och hälsa. Undervisningen i hem- och konsumentkunskap kan exempelvis bestå av att eleverna under en vecka i årskurs 8 och 9 ansvarar för all matlagning på skolan samt att tvättmärkning går igenom men utan att praktiseras. Målen i de nationella kursplanerna omfattar betydligt mer än detta. Dessutom finns lokal- och utrustningsmässiga begränsningar (se kapitel 6 Resurser). Av den redovisning skolan redovisat avseende hem- och konsumentkunskapsundervisning i de tidigare årskurserna bedömer inspektörerna att eleverna ges förutsättning att nå målen för årskurs 5.

Inte heller i gymnasiedelen är det säkerställt att eleverna erbjuds undervisning i den omfattning de har rätt till. Enligt den intervjuade personalen finns det brister i naturkunskap då lokaler och utrustning begränsar vilken undervisning som är möjlig att ge.

För övrigt bedömer inspektörerna att eleverna erbjuds en utbildning i den omfattning de har rätt till. Enligt den gymnasieansvariga läraren görs en generell avstämning efter 1,5 år och dessutom individuellt för varje elev.

Rutinerna för beslut om reducerat eller utökat program innebär att en diskussion förs mellan berörd lärare och föräldrar/elev. Beslutet skrivs därefter in i den individuella utvecklingsplanen.

I Solvikskolans gymnasiedel erbjuds tre egna (lokala) kurser; frihetskunskap, teknologi samt hemkunskap. Enligt författningarna skall en lokal kurs svara mot sådana behov som inte tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan. Då det finns nationella kurser som motsvarar teknologi och hem- och konsumentkunskap bedömer inspektörerna att Solvikskolan måste se över och revidera sitt kursutbud i enlighet med dessa bestämmelser.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Solvikskolan behöver vidta åtgärder för att säkerställa att eleverna erbjuds den undervisning de har rätt till. Inom grundskoledelen gäller detta särskilt hem- och konsumentkunskap i de senare årskurserna och inom gymnasiedelen behöver förutsättningarna för undervisning i naturorienterande ämnen förbättras. En översyn behöver göras av det lokala kursutbudet inom gymnasiedelen.

6. Resurser

Enligt årsredovisningen för 2004/05 uppvisar föreningen en god soliditet och en god likviditet. Årsredovisningen är tillstyrkt av revisor dock med en kommentar om att skatter och sociala avgifter inte betalats i rätt tid. Skolans strategi är att öka med 8-10 elever årligen till dess att det sammanlagda antalet för grundskola och gymnasieskola är 260 elever, varav 45 i gymnasieskolan. Nya elever kommer vanligtvis inför årskurs 1 och 6 eller 7 i grundskolan samt inför gymnasieskolan.

Skolans lokaler, som är byggda successivt, har en konstruktion som bland annat består av lera. Möjligheten att ta emot funktionshindrade elever begränsas av att terrängen är kuperad och att trappor samt höga trösklar finns i anslutning till och i byggnaderna. Trots detta fanns vid inspektionstillfället en elev med funktionshinder som klarade sina transporter tack vare att personalen lyfter över trösklar, nedför trappor etc. För övrigt framhålls fördelarna med ett vackert närområde då detta möjliggör exempelvis konstnärlig verksamhet. Gymnasieeleverna finns i ett hus medan grundskolans elever ryms i tre olika hus. Ett hus fungerar som kök, ett annat som smedja och vävsal medan ett tredje är en större samlingssal. Idrottshall och salar för laborationer samt hem- och konsumentkunskap saknas. Lunchen intas i klassrummen. Undervisningen i idrott och hälsa genomförs dels i skolans största sal där bland annat bågskytte förekommit, dels som utomhusundervisning. Hem- och konsumentkunskap genomförs som koncentrationsläsning.

Skolan har ett litet bibliotek för personalen men inte för eleverna. Tidigare (kapitel 3 Pedagogisk verksamhet och undervisning) har beskrivits att tillgången till skönlitteratur och facklitteratur är begränsad. Skolan har ett uppslagsverk som är fyra-fem år gammalt.

Datorer används inte i skolan, varken i grundskole- eller gymnasiedelen, och har för övrigt inte vid något tillfälle förekommit i undervisningen. Gymnasieeleverna menar dock att de, om de uttrycker önskemål, kan skriva arbeten på egna datorer hemma eller låna en dator från lärarna. Eleverna framhåller också vikten av att ta egna initiativ och menar att det kommunala bibliotekets datorer kan användas av den som saknar egen dator.

Den intervjuade personalen som undervisar i gymnasiedelen menar att bristen på datorer och litteratur kompenseras genom att många externa föreläsare besöker skolan. Datorvana och läsvana menar personalen att eleverna skaffar sig själva, det senare bland annat med hjälp av den inspiration som ges via en litteraturlista med fack- och skönlitteratur som skall läsas under de tre gymnasieåren. Kravet på eleverna är att redovisa, skriftligt och/eller muntligt tio böcker på tre år.

Inspektörerna bedömer sammantaget att tillgången till datorer, litteratur och lokaler inte ger tillräckliga förutsättningar för en tidsenlig undervisning (se även kapitel 5. Tillgång till utbildning och omsorg).

Enligt dokumentationen finns det 17 fast anställda lärare och två assistenter. Utöver de fast anställda lärarna används 20 tim- och periodanställda lärare till gymnasiedelen. En stor del av gymnasieskolans undervisning bygger alltså på att extern personal anlitas. Enligt dokumentationen bjuds dessutom gäster in från "den politiska sfären, rättsväsendet, missbruksvården och representanter för olika religiösa grupper". Ungefär hälften av de fast anställda lärarna arbetar i båda skolformerna.

Lärarna har olika former av utbildning. Förutom en lärare, som har holländsk lärarutbildning, finns ingen anställd med en lärarexamen från svensk högskola eller universitet. Sex lärare har genomgått någon form av waldorflärarutbildning. Övriga har olika utbildningsbakgrund, som enligt dokumentationen bland annat består av olika akademiska examen eller interna fortbildningskurser.

I en skrivelse från Solvikskolan till Skolverket beskrivs skolans synsätt på "lärarkompetens":

"Varje gång vi, bl.a. genom era "påminnelser", tar ställning till våra "kompetenser och erfarenheter" ser vi tydligt hur orimligt det för oss vore att skaffa fram klasslärare med formell kompetens och sedan låta dom ta hand om klasserna i fråga. Vårt sökande efter medarbetare är ett svårt arbete som endast marginellt kan ta hänsyn till formaliteter. Där emot väger, som ni vet, erfarenheter tungt, framför allt praktiskt-hantverkliga och terapeutiskt vårdande."

Av en till Skolverket senare inkommen skrivelse framgår:

"Problemet att skaffa utbildade kompetenta lärare delar vi med flera skolor i Sverige. Det omfattande arbetet med föräldrarna och kollegiarbete som vi anser nödvändigt för att man skall kunna vara verksam som klasslärare i vår skola, är enligt skolans mångåriga erfarenhet en livspraktisk kunskap som är svår att skaffa sig genom utbildning."

Av det första citatet framgår att Solvikskolans uppfattning är att man endast "marginellt kan ta hänsyn till formaliteter" och att andra meriter som "praktiskt-hantverkliga och terapeutiskt vårdande" värderas "tungt". I enlighet med detta går rekrytering av nya lärare till så att dessa "handplockas" via personliga kontakter. Någon annonsering eller andra externa försök att rekrytera utbildade lärare görs således inte.

När det gäller kompetensutveckling framhålls, enligt intervjuerna, det fortlöpande kollegiearbete samt fortbildningsveckor men också den handledning som ges kontinuerligt av en person som sedan 1998 arbetar med något som hon själv benämner "kommunikation, konflikthantering och konsensusprincipen" (enligt den inlämnade dokumentationen Ur skolans idéhistoria). Denna satsning framgår också av fortbildningsplanen. Utöver det som angetts ovan om personalens utbildning har en lärare genomgått den statliga rektorsutbildningen och en har läst på skolledarhögskolan.

Inspektionen visar att det sammantaget är få lärare som har en utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Inspektörerna bedömer därmed att den samlade lärarkompetensen på Solvikskolan är sådan att det inte kan garanteras att skolan kan ge kunskaper och färdigheter som till art och nivå motsvarar de som ges inom det offentliga skolväsendet. Detta kan för övrigt vara en förklaring till flera av de brister som uppmärksammats vid denna inspektion.

Registerkontroll hade inte utförts på all personal som anställts efter den 1 juli 2001 i enlighet med författningarnas krav. Efter att inspektörerna uppmärksammat denna brist vid inspektionsbesöket har detta åtgärdats.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns en stabil elevprognos. Däremot bedömer inspektörerna att majoriteten av skolans personal inte har en utbildning i enlighet med kraven. Vidare gör den begränsade tillgången till material; läromedel, skönlitteratur och annan utrustning att inspektörerna sammantaget bedömer att förutsättningar för att bedriva en tidsenlig undervisning saknas.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna har vid besöket på Solvikskolan mött personal, elever och föräldrar som i positiva ordalag beskrivit att verksamheten präglas av en god stämning och att eleverna är trygga. Inspektörernas samlade bedömning är dock att Solvikskolan inte erbjuder en utbildning som till art och nivå motsvarar den som ges inom det offentliga skolväsendet. De behov som uppmärksammats är både sådana där författningarnas krav inte uppfylls och sådana där olika åtgärder bör vidtas för att utveckla verksamheten. Inspektörerna finner det särskilt anmärkningsvärt att brister som funnits vid denna inspektion, exempelvis frågor kring elevers kunskapsutveckling, dokumentationsbrister samt lärarkompetens, påtalats redan i Skolverkets tidigare tillsynsbeslut och att tillräckliga åtgärder inte vidtagits med anledning av dessa.

Inom följande områden uppfylls inte författningarnas krav. Bristerna inom nedan angivna områden måste snarast åtgärdas:

Kunskaper, utveckling och lärande

- De nationella kursproven i matematik och engelska genomförs inte i gymnasieskolan (2 kap. 8 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 5 § gymnasieförordningen).

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Utvecklingssamtal genomförs inte i alla klasser i den fristående grundskolan (1 a kap. 7 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Betyg sätts inte i enlighet med godkännandet för grundskoledelen (1 a kap. 7 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 3-9 §§ grundskoleförordningen).
- Betygssättningen i gymnasieskolan uppfyller inte författningarnas krav (2 kap. 9 § förordningen om fristående skolor jämfört med 7 kap. 9-10 §§ gymnasieförordningen).

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Kvalitetsredovisningen saknar bedömning av och åtgärder för förbättrad måluppfyllelse (5 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Tillgång till utbildning och omsorg

- Utbudet av egna (lokala) kurser inom gymnasiedelen måste ses över i förhållande till de nationella kursplanerna (9 kap. 2 § skollagen jämfört med 2 kap. 14 § gymnasieförordningen).

Resurser

- Bristande tillgång till datorer, litteratur och lokaler ger inte tillräckliga förutsättningar för en tidsenligt undervisning (9 kap. 2 och 7 §§ respektive 8 och 10 §§ skollagen).
- Skolans lärare har inte en sådan utbildning eller dokumenterad erfarenhet att de kan anses besitta tillräcklig kompetens för att bedriva en undervisning som till art och nivå motsvarar den som ges inom det offentliga skolväsendet (9 kap. 2 och 8 §§ skollagen).

Inom följande områden finns behov av utvecklingsinsatser:

Kunskaper, utveckling och lärande

- Uppföljningen och utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling liksom skolans resultat i stort behöver utvecklas.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Programmet mot kränkande behandling bör utvecklas, så att det tydliggörs vilka åtgärder som vidtas om kränkande behandling inträffar, bland annat avseende kränkningar mellan vuxen och elev. I detta arbete bör även lagen

(2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever uppmärksammas.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Projektarbetet i gymnasiedelen behöver utvecklas.
- Det pedagogiska arbetet behöver utvecklas i förhållande till den kunskapssyn och syn på barns utveckling och lärande som uttrycks i läroplanen för det offentliga skolväsendet (Lpo 94).
- Informationen till elever och föräldrar om vilka mål det är som styr undervisningen behöver förbättras inom både grund- och gymnasiedelen.
- Åtgärder behöver vidtas för att garantera en likvärdig och rättvis betygssättning inom såväl grund- som gymnasiedelen.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Solvikskolans styrning och ledning behöver utvecklas, bland annat avseende kollegiets samlade kunskap om de bestämmelser som styr verksamheten, men även i relation till övriga utvecklingsbehov som påpekas i denna rapport.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Åtgärder behöver vidtas så att det säkerställs att eleverna i grundskoledelen ges den undervisning de har rätt till i hem- och konsumentkunskap.
- Inom gymnasiedelen behöver förutsättningarna för undervisning i naturorienterade ämnen förbättras.

Datum	Ort
2006-11-15	Stockholm

Andreas Bergh
Gunnel Eriksson